

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 219. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 21-го вересня 1939.

No. 219. Jersey City, N. J., Thursday, September 21, 1939.

VOL. XLVII

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. П'ЯТЬ ЦЕНТИ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ.

Код „Свобода“: Діалект 4-0237. Код У. Н. Союз: Діалект 4-1018. 4-0807.

THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ПРЕЗИДЕНТ ЯВИТЬСЯ ОСОБИСТО В КОНГРЕСІ

ВАШИНГТОН. — Президент Рузвельт явиться особисто на відкритті надзвичайної конгресової сесії і виголосить своє послання до конгресу відносно зміни неутральностевого акту. За прийнятою традицією, президенти являлись особисто в конгресі лише в дуже важких випадках. Звичайно посилали туди писемне послання, яке відчитувалося на початку сесії. Тому, що тепер також дуже важна хвиля, президент рішив особисто заговорити до конгресменів і поручити їм зміну теперішнього закону. Який проект зміни подасть президент, не відомо, бо він рішив не говорити цього наперед. Однак секретар стейту, Кордел Гол, заявив, що він стоїть на тім самім становищі, на яким стояв у травні ц. р. Тоді він поручив, щоб змінити неутральностевий закон на такий: щоб можна було воюючим краям продавати за готівку різні військові продукти, але щоб ті продукти вони забирали собі звідсіля в своїх кораблях та за своїм ризиком. Заборони американським кораблям і громадянам шлятися по військових смугах. Заборонити всім грошеві позички і підмоги для воюючих сторін. Догодуються, що президент внесе подібний до цього проект.

НА ВСЯКИЙ ВИПАДОК...

НЮ ЙОРК. — Міська влада Ню Йорку почала список усіх будівель, які могли стати об'єктом бомбардування на випадок війни. Водночас влада почала списувати, скільки людей мешкає по загрозованих будинках, також коло загрозованих будівель, таких як мости, водопроводи, виробни електрики і газів, і т. п. І чи є в сусідстві якінебудь підземні скритки, в яких могли б на випадок заховатись люди.

ФІЛАДЕЛЬФІЯ. — Подібні заходи, які робить міська влада Ню Йорку, також міська влада Філадельфії почала робити. Вона робить точний список усіх важних об'єктів та провіряє можливі сховки для людей. Влада зазначає, що не сподівається війни, але на всякий випадок хоче приготуватись.

АНГЛІЯ АСЕКУРУЄ КОРАБЛІ, ЩО СПРЯМОВАНІ ДО НЕЇ.

НЮ ЙОРК. — Тому, що американські фірми почали накладати високі оплати на асекурації кораблів, що йдуть до Англії, а навіть цілком відмовляти асекурації, Англія рішила сама їх асекувати та в той спосіб заохочувати до плавання до їх портів. Чужі фірми жадали по \$2.50 від \$100 вартості від американських кораблів, \$5 від неутральних і \$7.50 від англійських. Тепер Англія буде кожному давати асекурацію по \$2 від \$100, щоб тільки вони хотіли везти різні продукти до Англії.

КАНАДА НЕ ПОЗВОЛЯЄ ВИВОЗИТИ ГРОШІ.

ОТАВА. — Внаслідок війни канадський уряд запровадив грошеві загрошення, а саме, заборонив туристам, що опускають Канаду, вивозити з собою гроші. Дозволено їм лише вивезти стільки грошей, скільки вони з собою привезли. Тому кожний турист, відвідуючи Канаду, повинен пограничними властями задекларувати, скільки вивозить з собою грошей. В протилежний випадок при виїзді він матиме труднощі.

СТРАХІТТА НА МОРІ ПЕРЕД СУБМАРИНОЮ.

ФІЛАДЕЛЬФІЯ. — До домашнього порту вернувся американський торговельний корабель „Артігас“. Його залого розказувала про переляк, якого вона зазнала недалеко європейських берегів від німецької субмарини. Це було вночі. Субмарина нагло виринула з води і освітила їх рефлекторами. Водночас при допомозі світляних сигналів зажадала вилегтимування. Ті поспішно відповіли, що це американський корабель. Тоді субмарина побажала їм „доброго вечора“ та відпустила.

ПРОТИВОЄННІ НАСТРОЇ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК. — Хоч з одного боку деякі люди в Америці говорять про можливість війни, то з другого, є багато познак, що загальний настрій є рішуче проти неї. Бюро публічної опії Геллопа показало, що на 100—88 особи, які належать до Демократичної Партії, а 87, що належать до Республіканської Партії, відповіли, що в ніякому разі Америка не повинна йти до європейської війни. Більшість з них висловились проти війни навіть тоді, коли Англія і Франція почали програвати.

ІТАЛІЙСЬКІ КОРАБЛІ НЕ ХОЧУТЬ БРАТИ НІМЦІВ.

НЮ ЙОРК. — Команда італійського корабля „Рекс“, що отес відіхав до Європи, в останній хвилині, на припорушення з головною бюро в Італії, упустила всіх пасажирів, що мають німецькі, чеські, чи словацькі папшорти. Цей учинок пояснюють тим, що італійські кораблі в переході через Гібральтар мусять піддаватись англійській контролі, тому вони не хочуть входити в непорозуміння з англійською владою.

Відділ польського війська, забораний німцями в полон, в одній близьке неозначений битві.

ВАРШАВА БОРОНИТЬСЯ ДАЛІ.

Варшава не послухала німецького ультимату і далі борониться. І заповідає, що буде боротись до останку. Є великі втрати в людях по обидвох сторонах: польській і німецькій. Місто цілком знищене враз з старинними будинками, музеями і т. п. З Лондону вислано через радіо вітання за хоробрість, а поляки відповіли, що ждуть на допомогу. В місті має бути страшенне огічення на польський державний провід і на Англію та Францію.

СОВЕТИ І БАЛТИК.

Скандинавські держави слідять пильно за Соведами. Виходить, що советська флота вже блокує Естонію, ніби з тої причини, що вона дозволила на втечу польської підводної лодки, що схоронила ся в естонській пристані як неутральній. Кажуть, що Совеми захочуть тепер мати контроль над Естонією, Латвією і Фінляндією, себто тими державами, що входили в склад бувшої царської Росії.

ТРАГІЧНА СМЕРТЬ ДИТИНИ.

Урядовець міської управи Казимир Алексі з Львова вихав власним самоходом з жінкою і тритиїм сином до Ярославла. В неділю пополудні вертався в родину з Ярослава до Львова. Нагло самохід з невідомих причин упав до рову. Сінок, якого мама переносила з заднього сидіння на переднє, упав на шибу і розбив її. Відламки скла перетяли хлопчикові гортанку і він негайно загинув.

БУДОВА КАНАЛУ ВОЛГА—ДОН.

Уже почали будувати канал Волга—Дон, що получить Волгу з Озівським морем. План будови каналу, що матиме велике значіння під економічним та стратегічним оглядом, змінювали кількакратно. По остаточнім затвердженні плану будови каналу приступили до його реалізації. Згідно з планом, каналом можуть проїхати кораблі містоти 15 тисяч тон. Довжина каналу сягає 1,260 км. Якщо канал вбудується, місто Сталінград (раніше Царицин) матиме безпосередню водну комунікацію з Ростовом над Доном.

ПРОШАКА УКАРАНО ЗА „СЛУЖБОВИЙ ПРОСТУПОК“.

В малому малярському містечку покарано за „службовий проступок“ Осипа Ферера. Професійного прошака. — Як прошака може відповісти за службові провини? В містечку Ракочаба віддавна був звичай, що найстарший з професійних прошаків збирав милостиню в імені всіх інших, опісля ділив серед товаришів. На тому тлі не було ніколи надужити аж до часу, коли зверхник жербаків заборував, а заступав його Ферер.

Ферер зібрав згідно во звичаєм у пятици деяку скількість грошей, але більшу частину грошей затаїв перед товаришами і присвоїв собі. Коли прошаки це відкрили, заскаржили його до суду. Тому, що Ферер, збираючи милостиню, виступав як заступник начальника прошацького цеху („уряд“ прошацького цеху існував від дуже давніх часів), на основі звичаєвого права суд узяв цей проступок за проступок урядника у службі. Це вплинуло обтяжуючо на вину Ферера і тому покарали його роком в'язниці.

РЕКІН В АДРІЙСЬКОМУ МОРІ.

Недавно помітили на полуднево-дальматійському побережжі рекіна. Як відомо, ці „тигря моря“ дуже часто блукують за великими пароплавами в Адрійському морі. Вони гублять орієнтацію в Адрійському морі, яке є дуже тісне в порівнянні з незмірними просторами океану.

Перед кількома днями вдалося рибакам зловити рекіна коло Рагузи. Боротьба з рекіном тривала більш як три години.

Виявлений рекін був довгий три метри і важив більше ніж 300 кг.

ШМЕЛІНГ МИСТЦЕМ ЄВРОПИ.

У Штутгарті відбувались змагання в мистецтво Європи між боксерами важкої ваги. Шмелінгом та Адольфом Гойзером, Макс Шмелінг знокачував свого противника в першій рунді і здобув мистецтво Європи. Змагання тривали 71 хвилину. Шмелінг заявив, що підготовляється до отримання мурини Льюісом.

СМЕРТЬ ВОЯКІВ НА АВТОСТРАДІ.

Автошляхою з Берліну до Франкфурту їхав особовий самохід з великою швидкістю і вихав на відділ війська. Під колесами самоходу згинувли два вояки, чотири були ранені.

З СУДОВОЇ САЛІ.

Станіславський окружний суд засудив Андрия Зінева на півтора року тюрми, а Василя Зінева на 1 рік тюрми. Їх притягнули до відповідальності за те, як говорять акт обвинувачення, що в читальні „Просвіти“ в с. Майдані, надвір'янського пов., відчитували декалог О. У. Н. та звіт з конгресу О. У. Н.

НАПАД НА ЛИСТАРЯ.

Дня 4. липня пополудні, біля год. 14-тої, коло села Ільча до Василя Мироняка, листаря поштової агенції в Горішнім Ясеніві, пов. Косів Гуцульський, який віз біля 3,000 зл., хтось стрілив. Ранений Мироняк злетів у дебри та повис на деревах. На крик нападеного прибігли селяни і його врятували. Напасники втекли. Поліція веде слідство.

НАПАД НА ПРИХОДСТВО.

В Добрий коло Синяви, пов. Ярослав, напали грабійники на римо-католицьке приходство і зрали польського священника, який на відгомін кроків грабійників збудився і вхопив за сокиру та борнівся перед бандитами. Поліція шукає напасників.

ГРІМ УДАРІВ У СІМЮ ПІД ЧАС ВЕЧЕРІ.

У Княжеселі, пов. Костоділь, на Волині, підчас бурі грим ударив у хату Гриця Самоленка у хвилині коли він разом із своєю сімєю вечеряв. Грім убив жінку Гриця, Агафію, а його доньку Ганну й сина Василя важко поранив.

ЖАХЛИВИЙ БУРЕВІЙ.

Над Байрайтом у Німеччині перейшов жахливий буревій. Вихор, що віяв зо шкорою 90 км. на годину, позривав багато дахів і вирвав кількадесять дерев з корінням. Про силу буревію найкраще свідчить те, що подривав він на полі буряки з землі. Шкоди дуже великі.

СОВЕТСЬКІ ВІЙСЬКА НА ПЕРЕДМІСТЯХ ЛЬВОВА

МОСКВА. — Советський військовий комунікат подає, що німецькі війська стоять під Львовом, а советські входять до міста з північно-східної й південної сторони. Це ті советські частини, що посувались від Бродів і Тернополя.

НІМЕЦЬКИЙ УЛЬТИМАТ.

БЕРЛІН. — Німецький генеральний штаб подає, що під Львовом забрано 10,000 польських полонених, а місту проголошено ультимат у справі негайної здачі.

КУДИ ЗАЙШЛИ СОВЕТИ?

МОСКВА. — З військових советських комунікатів виходить, що советські війська забрали в Західній Україні такі міста: Володимир Волинський, Сокаль, Броди, Бібрка, Рогатин, Долина. На Білорусі забрали Вильно й Кобрин. Супроти того наступу польський амбасадор у Москві зголосив свій від'їзд. Московська „Правда“ розписується широко про те, що людність усіх витяє широким советськими військами і цілує советських офіцерів.

ЩЕ ПРО УТИСКІ МЕНШИН.

МОСКВА. — „Правда“ далі пише про причини розпаду Польщі. Каже, що нею кермувала ланівна класа, яка не зміла розв'язати ніякої проблеми. Тому не диво, зазначає газета, що тепер у Польщі цю анархію, що сама держава розлетілась як куп карт, а нужденний польський уряд утік з краю, полишаючи людність власній долі. „Правда“ пише далі, що польське військо не могло виявити справжньої сили, бо до нього примусово втягали гноблені поляками національні меншини, що ненавиділи Польщу і її панську владу.

ЛІКВІДУЮТЬ ЛІДЧИВСЬКІ ЗЕМЛІ.

МОСКВА. — „Червона Зірка“ подає, що вже починають ліквідувати велику посілість у Білорусі й на західно-українських землях. Військове командування каже селянам забирати панську землю і пасти худобу на панських сіножатях. Часопис твердить, що жінки і діти витанюють советських воєнків з квітами і радістю. Армія майже не стрічає ніякого опору, а поступає так скоро, що поляки не мають ніякої можності нищити мости чи телеграфічні лінії.

ВАТИКАН ПОБОРЮЄТЬСЯ ПОШИРЕННЯ КОМУНІЗМУ.

ВАТИКАНСЬКИЙ МІСТО. — Ватиканський офіційний часопис „Осерваторе Романо“ підкреслює, що Совеми заповіли, що вони не тільки йдуть визволяти зпад Польщі білоруські й українські землі, але також поширювати далі в Європі комуністичні ідеї.

ПОЛЯКИ МАСОВО ВТКАЮТЬСЯ.

ЧЕРНІВЦІ. — Десятки тисяч польських урядовців, від найвищих до найнижчих, навіть з жандармами і пожежниками, втікають до Румунії. Друга половина це жиди. Всіх утікачів нараховують на сто тисяч. Усе залякане й зневірене. Американський кореспондент подає, що багато людей нарікають на уряд та Францію й Англію. Кажуть, що уряд і альянти зрадили польський нарід. Польський злочин майже не має ніякої вартості.

ВДОВА ПО ПІЛСУДСЬКИМ — У ЛИТВІ.

КАВНАС (Литва). — Яких 100,000 польських жовнів шукає тепер притулку в Литві. Між ними, що шукають захисту, є і вдова по Пілсудським, разом з двома дочками. Тепер нема сумніву щодо цього, що Литва дістане Вильно, загарбане їй насильно в 1920 р. польським генералом Желіговським.

МИР, АБО ВІЙНА ДО КІНЦЯ, КАЖЕ ГІТЛЕР.

ДАНЦІГ. — Витаний оваційно населенням як „визвольник“, канцлер Гітлер вигоросив довгу промову, в якій підкреслив, що він не хоче воювати з Англією і Францією, але як вони хочуть, то Німеччина готова воювати і сім років. Підкреслив, що така Польща, як її створив версальський мир, ніколи вже не буде існувати, а тільки така, якої границі визначить Берлін і Москва і яка буде під німецько-советською контролею. Німеччина, казав Гітлер, не дозволить собі більше диктувати і ніколи не піддасться та буде відплачуватись Англії й Франції в такий самий спосіб, як вони будуть трактувати Німеччину.

НАЦІЗМ МУСИТЬ БУТИ ЗНИЩЕНИЙ.

ЛОНДОН. — Ще нема офіційної відповіді на промову Гітлера в Данцігу. Але згідно твердять в Англії й Франції, що відповідь буде така, що Гітлер наговорив повно неправди та що війна буде вестись так довго, поки гітлеризм не буде знищений.

ВЕЛИКІ ЖЕРТВИ.

ЛОНДОН. — Начислено 578 осіб, що згинувли при затопленні німецькою субмариною англійського військового корабля „Курейджос“.

"СВОБОДА" (LIBERTY)

FOUNDED 1893.

Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
by the Ukrainian Press and Book Company, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J.
on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103
of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

В Канаді належить посылати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Тел. „Свобода“: ВЕрген 4-0237. — Тел. У. Н. Союз: ВЕрген 4-1016.
4-0807.

Адреса: „СВОБОДА“, P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

НІЩО БЕЗ НАС

Кожний день приносить світові такі новини, на які не знаходять відповіді найбільші політичні голови, навіть представники і речники найбільших світових потуг. Ось тому навіть вони дораджують пождати і роздумати, заки сказати у таких випадках рішальне слово. Те саме відноситься і до нас, до українського народу та тої ситуації, що тепер твориться на західно-українських землях.

Але є речі, про які можемо вже тепер говорити з повною рішучістю і певністю. Це ті, щодо яких український нарід завжди був одної думки. Це те, що щоб не діялось в Європі, які не були б суперечності інтересів великих потуг і яка не була б спроба ті інтереси поєднати, а конфлікти зліквідувати, нічого з того не вийде, коли не буде дана змога українському народові сказати своє слово про свою землю, і коли він сам не рішить про свою долю, про долю цілої України.

З нашою освідмлюючою акцією було досі так, що ми намагалися впродовж останніх десятиків літ вияснити світові, що української справи не можна вбити, ні приглушити, бо вона стане відразу одною з перших проблем, як не першою, якщо тільки зачнетися нова воєнна заверуха в Європі. Український нарід постійно заявляв, що коли не буде іншої причини, то вибухне згодом заверуха в Європі навіть наслідком тільки тої одної неполадженості в Європі справи, якою є українська справа.

Український нарід запевняв постійно світ, що окупанти українських земель відпокутуются насильством, доконане над українським народом: одні скоріше, другі пізніше, але відпокутуются. Український нарід доказував, що українського визвольного руху не є всилі здавити ніяка сила. А ті вороги, що його пробують здавити, тільки копають гріб самим собі. А тепер маємо змогу переконалися, що так дійсно є. Що з того, що Польща обріхувала світ про те, що в неї нема ніякої української проблеми? Чи тепер не пише цілий світ про Україну під Польщею? Чи тепер воєнні кореспонденти не описують, як нужденно виглядають навіть й польські вояки, що взяті з „національних меншин“ до оборони Польщі!

Польща розлетілася, бо не хотіла визнати, що український нарід живий, бо злегковажила його волю, його бажання бути вільним. На це насильство Польща зужила дуже багато своїх сил і тим себе ослабила до тої міри, що не змогла тепер поставити такого опору, якого надіявся від неї цілий світ. Те, що є з Польщею, станеться таксамо, скоріше чи пізніше, з кожним іншим грабником українських земель, включно з Советами. А німецька армія, якщо буде розпорятися українськими землями, не питаючись українського народу, а як окупант, і то сам чи на спілку з Москвою, знайде на українській землі такий самий кінець, як знайшла його в 1918 році. Бо щоб не сталося, коли йде про Україну, воно не вдержиться, коли буде проти інтересів України і коли український нарід не матиме в тому свого слова.

ПЕРШИЙ ТИЖДЕНЬ ВІЙНИ

(З мого римського щоденника).

Минув перший тиждень польсько-німецької війни. За цей короткий час німецькі війська вперше вже захопили „мало не третину Польщі, включно із славновісним „Коридором“ та Краковом, давньою польською столицею. Сьогоднішні часописи повідомляють, що німці знаходяться вже яких тридцять кілометрів від Варшави, звідки уряд утік до Люблина. Всього гірничо-промисловий горішно-шлеский район знаходиться також у німецьких руках. Це означає, що Польща залишається без вугілля і заліза.

З учорашнього дня німецькі війська ввійшли вже й на українську територію Польщі, заняли частину Лемківщини і звертають на схід, щоб опанувати весь нафтовий район та відрізати Польщу від Румунії.

Отже з цього моменту події набирають для нас особливої ваги й цікавості. Проте треба об'єктивно ствердити, що досі німці рішуче не виявили свого особливого зацікавлення нашою справою, хоча б навіть з точки погляду чисто воєнної — використання у власних інтересах ненависті українського населення до польських займаних. Досі німецьке військово-командування не видало ані однієї відозви до українського населення Польщі з ріжними обіцянками, як то було в моді за попередньої великої війни. Досі в усіх звітах й журнальних статтях взагалі не згадується про українську справу. Існування німецько-московського договору не дозволяє, очевидно, на українську пропаганду. Українське радіо у Відні обмежується свідомо до передачі самих офіційних новин, і тільки українське радіо в Братиславі, на словацькій території, висловлює надії й побажання словачів і тамошніх українців на появу в найближчому часі Української Західної Держави.

В римському щоденнику „Ль Полю до Рома“ з'явився вчора мапа військових дій, на якій, уперше, територію східної Галичини визначено, як „Україну“. Але цей напис не поширюється на північні українські землі під Польщею — себто на Волинь, Полісся і Холмщину. Чи надавати цьому фактові якогось симптоматичного значення? Деякий час тут уперто ходили чутки, що, у випадку нового розділу Польщі ці північні у-

країнські землі, що входили свого часу до царської імперії, відійшли до Москви, а східна Галичина, як бувша частина давньої Австро-Угорщини, залишилась би при Німеччині. Не знаю щодо Волині та Холмщини, але можна бути певним, що Німеччина ніколи не віддала Москві Галичину, з огляду на нафту.

Але чи прийде взагалі до польського розділу? Німецькі й італійські часописи, коментуючи факт приставлення німцями до могили Пилсудського почесної варті з німецьких вояків, вперто підкреслюють, що Німеччина воює не з польським народом, але з його нездарним та інтригантським урядом. Як тільки в Польщі з'явиться інший уряд, з яким можна буде переговорювати, Німеччина, мовляв, відразу піде на ці мирові переговори. Але поляки, як здається, думають таки інакше і велика кількість партизанів, що виступає проти німців, по-руч з регулярним військом, вказує на справжні настрої польського народу. Думаємо, що в часі дальшої війни німці звільняться щодо цього від усіх своїх ілюзій.

Про настрої українського населення нічого не знаємо. Українські часописи, не доходячи сюди ось уже чотири дні. Невідомо навіть, чи вони взагалі виходять. Почувається взагалі, як один з перших наслідків військового стану, велика ізольованість. Не доходить жадна звістка з Франції. „Українське Слово“, що виходило в Парижі, більш не приходить, і про долю його редакції таксамо нічого не відомо. Єдине джерело звісток про українську територію під Польщею — це покищо тільки радіо в Братиславі, що оповідає про постійний терор польської поліції та війська на українських селах, про формування так званих „зелених“ відділів з українських втікачів по горах та лісах Галичини, про якийсь глухий гомін, що віщує можливе повстання українського населення проти гнобителів. Кореспонденція мілянського часопису „Ль Полю до Італія“, п. А. пеліус, що знаходиться при північній німецькій армії, яка оперувала в славновісному польському Коридорі, в кореспонденції з 6. вересня повідомляє, що, як виявляється з оповідань полонених, польська мобілізація в східній Галичині викликала глухе незадоволення населення, особливо серед українців та білору-

сів. Дехто з вояків, а також із старшин, вважає, що падіння Кракова викличе поважні розрухи в тій самій східній Галичині...

Апеліус видрукував у цьому часописі і світлинку, зняту з двох українських полонених, „які, як видно, дуже задоволені своєю долею“, себто, що опинилися в полоні. І дійсно, один з цих вояків так і розпливається в широкій посмішці. Як здогадується, велика кількість полонених, що попали в руки німців, пояснюється ніби тим фактом, що українці, поставлені в трагічну необхідність боронити зброєю в руках свої власні гнобителів, при першій ліпшій

нагоді, віддаються до полону. Але це — тільки здогад, на який нема підтвердження.

В усякому разі вважаю потрібним подати до відома американських читачів, що відповідальні кола серед українських націоналістів, дуже добре розуміючи настрої українського населення під Польщею, роблять усе можливе, щоб не допустити до передчасних вибухів, що були б залиті кров'ю. Та, на жаль, можливості безпосередніх впливів незвичайно обмежені, а поляки самі тільки й роблять, що підливають оливи на вогонь.

Рим, 8. вересня 1939.

Евген Онацький.

ОДИН ЗА ВСІХ, А ВСІ ЗА ОДНОГО

ЗА ОДИН СИЛЬНИЙ ПРОВІД, А ПРОТИ АГЕНТУР І ПРОВОКАЦІЙ.

Львівський „Новий Час“ з 11. серпня 6. р., беручи під увагу, що „горизонт Європи з'являється з дня на день щораз темнішими хмарами“, пише в статті „Перед днями великих рішень“ про „обставини і конечності української національної політики“. Стверджує конечну потребу скріплення наших внутрішніх сил, внутрішньої дисципліни. Визнає, щоб суспільність повела гостру боротьбу з усіма „агентурами“, з тими темними силами, що тепер під „найбільш патріотичними претекстами“ будуть послугуватися найбільш вирафінуваними провокаціями, щоб стягати на нас знищуючі репресії“. Ось ті думки на часі й тут в Америці, бо й тут не бракує таких типів, що користають з того, що з'ягнулися хмари, і вже тепер письмом і словом пускаються на провокації, подібно до тих, про які згадує стародавній часопис. Та найважливіше тут те, що в таких часах, як теперішні, щоб зарадити таким лихам, а також щоб відповідно заступити й оборонити українську справу, треба сильного проводу. На цю тему читавмо в „Новім Часі“ між іншим таке:

„Перша й найважливіша консеквенція, яка випливає з тих пізнань, заключається в тому, що годі собі подумати в таких умовах існування доброї національної політики без існування дуже сильного українського національного проводу. В складних обставинах нашого теперішнього життя про дальший курс нашої національної політики не можуть на власну руку рішати поодинокі особи й групи, окремі партії й партікулярні формації. Не можуть

також рішати про неї збірні настанови симпатій для когось одного й ненависті до когось іншого; мусять рішати політична рація одного національного проводу. І мусить вона знаходити абсолютний послух навіть у тому випадку, коли рішення тієї рації не завжди й не у всьому йшли гармонійно з кожноточасними емоціями й почуваннями мас. „Наша суспільність інстинктивно вичуває що сувору повагу ситуації. Вчора ми звернули увагу на цьому місці на знаменне явище якоїсь немов спонтанної стихійної консолідації внутрішнього громадянства. Пригасили в нас грубіші й дрібніші політичні пристрасті й свари, зникла партікулярні спори й амбіції, дуже серйозно веде себе українська публіцистика. Атомізація громадянства переходить повільно у його щораз помітнішу інтеграцію. Наш загальне почування, що всі наші внутрішні спори й ріжноріччя втрачають давніший сенс та що йде час, у якому, без огляду на групові розрізнення, один буде відповідати за всіх, а всі за одного. Кажучи це точніше, вступаємо на арену великих розгрівок не як партій й груп, але як одна цілість, одна нація.“

„Важкі часи, які надходять, вимагають від нашого громадянства величезної внутрішньої дисципліни, опанованості нервів і спокою. Одним із найважливіших завдань хвилини — це підняти в нашому нутрі безоглядну й безпартійну боротьбу із усіма ким диверсіями й агентурами. Буде досить волею, яка схочуть для своїх цілей послужитися українським аргументом, українськими жертвами й україн-

ською кров'ю. Буде досить таких, які схочуть нашими руками собі каштани з огню вигорати. Буде досить таких, що — під найбільш патріотичними претекстами — будуть послугуватися найбільш вирафінуваними провокаціями, щоб стягати на нас знищуючі репресії й лацифікації. Нічі слабі, нерви, нічія ненависті і жадоба відплати, нічі емоції між українцями не сміють створювати на „власну історичну відповідальність“ довершених фактів, які своїми наслідками мусять потім падати на плу суспільності!“

„Ми переконані, що назагал наша суспільність доросте в масі до висоти завдання, т. зв. збереже конечну дисципліну, спокійність і готовість виконати доручення проводу. Остаточна проблема тут радше в провіді, передусім у провіді. Він мусить бути й він мусить мати й хотіти рішати! В часах, які йдуть, наше громадянство не може залишитися без свого політичного центру діючого на загальному суспільній основі, по якого волі й лінії моглоб себе орієнтувати й поступати. Важко твердити, що в цьому відношенні все в нас у найкращому порядку. Більш ніж колинебудь потрібне нам саме тепер просто величезне організаційне зусилля, щоб цей центр остаточно оформити. І не може теж наше громадянство залишитися без директив і настанов, як себе в цій кризі вести, чого триматися, чого сподіватися і як практично поступати. Буря, яка надходить, якої передвісники вже сьогодні міцно кидають людям й народами, не може нас застати без керми й курсу. Велика хвилина вимагатиме великих рішень.“

ОЛ. ЛУГОВИЙ

(Олександр В. Овруцький-Швабе)

ЗА ВОЛЮ УКРАЇНИ
(ВІРА БАБЕНКО)

Ця повість з часів останньої революції в Україні й повстанської війни проти Москви була вже друкована в „Свободі“ в літі 1938. року під заголовком „За Україну“. Тепер вона появилася окремою книжкою під цим новим заголовком, щоб заспокоїти попит за цю прецікаву повість про неабияку героїку боротьби проти большевицьких катів.

Повість оповідає про героїські подвиги справжньої людини, Віри Бабенко, провідниці повстанських загонів.

Книжка прикрашена портретом героїни.

Ціна 1 доларя.

Замовляйте:
„СВОБОДА“
81-83 Grand St., P. O. Box 346
Jersey City, N. J.

Карел Чапек.

ГОРДУБАЛ

КНИГА ПЕРША.

23)

XIX.

А Поляна не знає, що думає про Юрая. Степана хоче витягнути до коршми, що там, мовляв, ти вже не наймий, а наче наш син. Замість діти за стодолу, ходить по селі, сплячуться й пускається в розмову з тітками: мовляв, Гафійку я заручив, шож, вона ще дитина, але прилинула до Степана, заки батько не був удома; а Степан, сусідонько, кохає Гафійку як своє око — ах, та й утіху маю від цих дітей. А Степана хвалить на чім світ стоїть, який він моторний до праці, буде, мовляв, із нього добрий газда, двір у Рибарах дістане в спадщину по батькові. На селі він чимраз усе більш балакучий, але вдома — як зав'язано, те й те зроби, Степане, й край.

Юрай ходить по селі й шукає, кого ще не спинив; на-

віть до Грицька Феделеша кивнув рукою, тільки Гриця оминув. А Герич уже простягав руку, але Юрай відвернувся. Доки буду живий, не знаю тебе; що там будеш мені оповідати, не хочу знати, що собі думаєш.

Тітки сміються: дивні заручини. Молодий хмуриється, гадуган і ні з ким не говорить, гризеться й скаженіє. Молода — грається коло річки з дітьми, спідничка заголена по пояс, ані стидатися ще не вміє. А Гордубал розмахає руками на майдані, хвалиться майбутнім зятем. Лише Поляна — хоч і дивна жінка, але хмуриється, бачить, що тут щось людям на сміх, ані жоса не показує перед двором. Так то є, лядоньки, й не кажіть, що тут усе гаразд.

Шож, чи Гордубал не бачить, що Степан хмуриється? Може й бачить, але якось це

виминая. Лише так скаже йому через плечі, що має робити, й вже подається кудись. А Степан поглядає йому вслід, наче хотів би відкусити йому голову.

— Та тепер Маня вже не дасться, чекає на господаря, зуби закусив, аж лице йому під закусив, а лице йому під закусив. Газда йде двором. „Степане, можеб ти поїхав у долину“. І вже знов хоче геть, але Маня заступає йому дорогу. „Мушу з вами про щось побалакати, господарю“.

„Ну, що знов?“ — викручується Гордубал. „Гляди радше, свого!“

Степан аж попелється стає від люті — дивно, завсіди був жовтий. „Що ви то оповідаєте про мене й про Гафійку?“ — викрикує гостро.

Гордубал зводять брови. „Що оповідаю? Що заручив доньку з наймитом“.

Гордубал починає потирати

собі потилицю. „Лиши їх, хай сміються. Обридне це їм“.

„Мені, мені це обридло, господарю“, цідить крізь зуби Маня. „Я не хочу людям бути посміховищем“.

Гордубал якось важко віддихає. „Я також не хочу бути людям посміховищем. Тому я тебе заручив. Так що?“

„Я не хочу“, сичить Маня. „Я — я тут не буду на сміх, жених зашмарканой дитини“.

Гордубал, рука ще на потилиці, міряє його згори поглядом. „Стривай, що ти сказав? Що не будеш?“

Маня мало не плаче від злості. „Не буду! Не хочу! Робіть, що хочете, але я“.

„Не будеш?“

„Не буду!“

Гордубал засопів носом. „Зачекай тут!“

Маньові стоїть клубок у горлі, сором йому бути посміховищем цілому селу; краще втекти звідси, чи що?...

Гордубал виходить із хліва й сердито розриває в руках якийсь папір; рве його на менші й менші шматки, дивиться на Маню й кидає йому шматки в лице. „Оттакечки, то ти

вже не жених. Можеш сказати старому, що я роздер умову“. Рука в білій сорочці летить догори та вказує: „А там ворота, марш!“

Маня швидко віддихає, очі йому стають вузькі, як у kota. „Не піді звіси, господарю!“

„Підеш. А колиб іще раз прийшов — маю рушницю!“

Степан червоніє. „А що, коли не піді?“

Гордубал грудьми на нього. Степан уступає. „Бережіться, господарю!“ сичить.

„Не підеш?“

„Доки не скаже газдиня — ні!“

Гордубал якось забурчав і раптом — колином Маньові в живіт. Маня болючо зігнувся, а тут одна рука вхопила його за комір, а друга за матню, підвела його, й через пліт його, в кропиву.

„Так“, віддихає Гордубал. „Коли ти не знайшов фіртки, то через пліт“. І чимчикує назад, тріє собі потилицю; так дивно якось гаряче в потилиці...

Десь за плотом похихикують сусіди.

XX.

Поляна, розуміється, замкнулась у коморі й сидить тихо, наче мертва.

Зараз уранці Гордубал запрягає до воза трілітка й важкого коня, нерівна запряжка: кінв киває головою, жеребчик голову догори — дивна пара. „Скажи мамі, Гафійко, що їду до міста; повернусь аж увечері, коли Бог дасть“.

Хай ричать корови з голоду, хай стукають коні копитами, хай розкають свині й верещать підсвинки: чейже перестане Поляна гніватися, не дасть їй це спокою, на те вона селянка: піде та впрорє худобу, а чи можна сердитися, коли терплять Божі створіння?

Кінв киває головою, а жеребчик задирає її догори. Степан також задирав голову — трілітка запрягає з кобилкою, добре, мовляв, пасують докупи. На, на, чого гризеш коня, ти лайдаку? Чейже піде Поляна, коли мене нема вдома, нагодує худобу й розважиться.

А бач, помалу вже й місто тут.

Насамперед до адвоката: а, пане вельможний, радо спинав би останню волю, чоловік

ніколи не знає. Отже таку останню волю: маю жінку, Поляно називається; годиться, щоб жінка дістала спадщину по чоловікові.

А що їй відказуєте, пане Гордубале: двір, гроші, цінні папери...

Гордубал неймовірно погладає: нащо ти це хочеш знати? Напиши лиш: усе, що маю.

„Ну, тоді напишемо: весь маєток, рухомий і нерухомий“.

Гордубал киває головою: так, пане вельможний, так, вірно це сказано, весь маєток рухомий і нерухомий, за всю її вірність і подружню любов.

Та підписати, во ім'я Отця й Сина й Святого Духа. Гордубал ще затримується. „А що, пане вельможний, чи можна знов переселитися до Америки?“

Е, де там, пане Гордубале, в Америці є забагато робітників, нікого там тепер не випускають...

(Далі буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО
В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО
НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НА РІЖНІ ТЕМИ

ПРИЯТЕЛІ, ЧИ ВОРОГИ?

Телеграфують з Черновців, що американський майор Вільям Г. Колберн, військовий аташе при американській амбасаді в Польщі, чув від команданта одного російського повстання, котрий входив у склад російської армії в поході на Польщу, що, мовляв, росіяни є проти німців.

Це мав би бути причиною до важного нині біжучого питання: пощо властвова Росія пішла до Галичини? Помагає німцям? Чи з ними воювати?

Питання справді важке, та чи можна робити якийсь певний висновок з того, що якийсь там один офіцер російської армії сказав? американцеві, про котрого він міг припускати, що симпатизує з поляками, а не з німцями? Що сказав цей самий офіцер, коли він стрінувся з німцями? Чи варт те свідчення стільки, скільки коштує телеграма?

СПІЗНИЛИСЯ?

Визначні поляки, що живуть у Мадярщині, заявляють свою охоту приступити до французької армії, щоб битися проти Німеччини.

Чому не приступили до польської?

Чи не можна в польській армії битися? Чи може не сподіватися, що цього буде треба? Чи може спізналися, бо заки Польща прийняла їх до армії, армії не стало?

РОБІТНИКИ?

Французький союз робітничих юній ухвалив резолюцію з осудом большевицької інвазії Польщі.

Чому саме союз робітничих юній взявся таврувати большевицький уряд?

Невжеж томо, що большевицький уряд робітничий? Невжеж ще є хто в світі такий, що в це вірить?

ЧОМУ ПРОГРАЛИ?

Спеціальний кореспондент італійської новинарської агенції говорив з польськими воєнними бранцями в Німеччині та завадав їм різні питання, щоб виміркувати причини польського розгрому.

Кореспондент стверджує, що польські селяни, йдучи до війни, були певні, що польська армія помащире просто до Берліну без спротиву з боку німців. Просто парадним маршем.

Звідки взялося таке, як це кореспондент називає, бездонне невіжество польських селян? Не треба й кореспондента, щоб знати відповідь: польські селяни повірили на сліпо в польську урядову пропаганду. Через урядову цензуру до цих селян інші дані не доходили, а зрештою можливе, що навіть, якби доходили, вони не були би брали під увагу різних даних, а лише одні й однобічні дані урядової пропаганди. Є люди, які чим скорше хочуть знати „певну відповідь“ і нетерпляться, коли справа показується не проста, а складна.

АРМІЯ І НАЦІОНАЛЬНІ МЕНШИНИ.

Деякі з польських офіцерів у німецьких таборах для бранців на запит італійського кореспондента винували за розгром Польщі нерозв'язання Польщею питання національних меншин.

Казали: в польській армії в тім-самім відділі можна було знайти жовнів польського, німецького, українського й жидівського роду.

Виходило, що як жовнів усіх цих народів заставляються за Польщу воювати, нарівні з поляками, то ці народи мали би в Польщі мати рівні

права з поляками. Така думка свитає нині в головах поляків у ворожій полоні. Цікаво, чи багато з них заступалися цим думки, якби так їм удалося ще раз зажити в вільній польській державі?

КУДИ ІТАЛІЯ?

Стараються люди відгадати, яке становище займе до війни Італія.

Тимчасом Італія, заки займе становище, старається вгадати, яка вирине ситуація в Польщі.

Англійський уряд собі розважає, яке становище зайняти супроти російського уряду за вислання військ проти Польщі. Теж постановляє наперед справу краще простудіювати. Чи не є ця застанова наслідком поведінки поляків, котрі, як їх власна поговірка каже, мудрі по шкоді, бо наперед рішаються, а доперва потім приходять до голови по розум?

ВІДПЛАТА.

Закипілася доля з мадярів: приступили вони свого часу до берлінсько-римської осі, щоб поборювати комунізм, з котрим мадяри мають свої розрахунки ще з часів большевицької революції Белі Куна. Вони пішли на німецьку політику, щоб поборювати Чехословаччину, бо, мовляв, чесько-французько-советський пакт завів Росію в центральному Європу.

Нині, завдяки махінаціям Німеччини, Росія стоїть іще ближче до Мадярщини, як вона стояла давніше, бо советська Росія нині з Мадярщиною вже сусідує.

Хто знає, чи з новим роком не вилізе мадярам захоплення Карпатської України боком.

ОБОРОНЕЦЬ.

Генерал Прхала, командант чеського легіону в польській армії, перейшов уже до Румунії. Газетарям він сказав, що свою місію в Польщі вже скінчив і тепер їде боронити Францію.

Знаючи, що сталося з Карпатською Україною, як її став боронити Прхала, і що тепер сталося з Польщею, як її став боронити Прхала, чи не міг би хтось остерегти Францію, щоб не далася боронити Прхалі?

ДВІ МІРИ?

„Нашу територію наїхали зо сходу всупереч договорам і моральним засадам!“ — каже польський президент Польщі в своїй проклямації.

Цю проклямацію видав у Косові, на українській території, котру Польща двацять літ тому наїхала всупереч договорам і моральним засадам. Цікаве питання підносить цей протест. Наприклад, чи може грабіжник, від котрого граблять загрозлене, відкликати перед правом проти безправства?

НЕВТРАЛЬНОСТІ ПО СОВЕТСЬКИ.

„Ми є невідомі по советськи“, пише московський письменник Олексій Толстой, „а не так, як невідомі буржуазія, котра напихає кишені окривавленими грішми“.

Чи це має значити, що совети таке гроші вперед промивають?

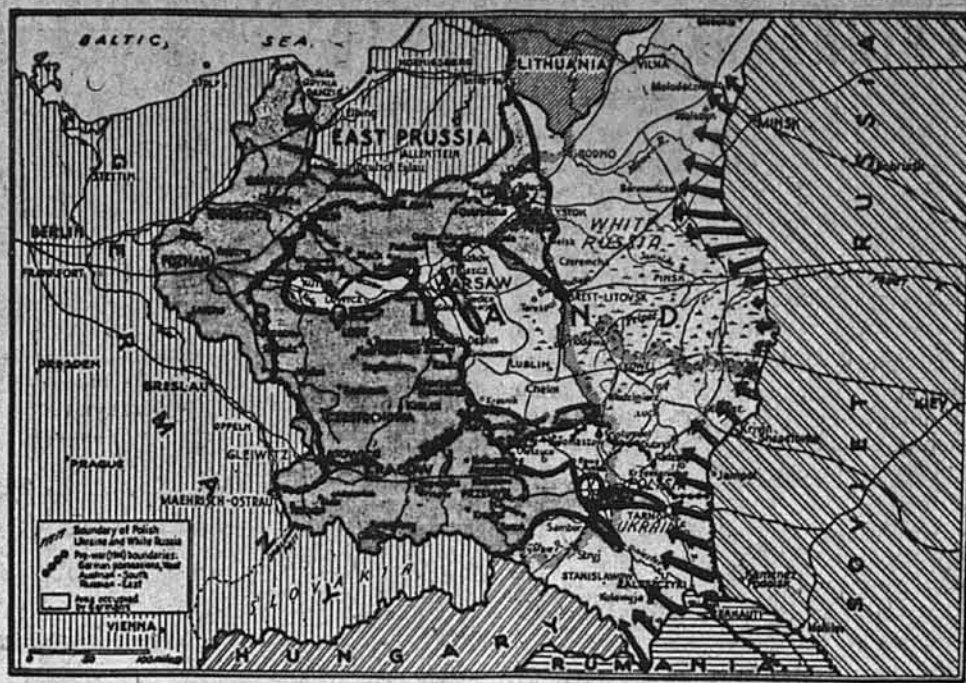
МАДЯРСЬКА ПОМІЧ.

Урядове радіо в Будапешті величає героїських оборонців Варшави.

Як польські війська, вступаючи перед німецькими, явилися на границі Мадярщини, мадяри їм відбирають зброю й замикають до концентраційних таборів.

НАУКА НЕ ПІШЛА ДО ЛІСУ.

Доносять з Черновців, що місцеві німці обкидали польських жовнів при переході

НАСТУП РОСІЇ НА ПОЛЬЩУ.

Щоб дістати частину розділеної Польщі, Росія приказала своїм військам перейти границі на всій довжині. Стрілки показують напрям походу. Тиньовані границі в середині території упалої Польщі це припущені нові границі „Нової України“ й „Нової Білорусі“.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

UKRAINIAN PLEA TO HULL URGES INDEPENDENCE

Letter Assails Poland and Asks Allies To Give Them Justice at End of War

From the Herald Tribune Bureau WASHINGTON, Sept. 16.—The Ukrainian Bureau in Washington made public today a letter which had been sent to Cordell Hull, Secretary of State, and to the Ambassadors of Great Britain and France asking that the claims of the Ukrainians be considered in any new settlement of frontiers after the present war in Europe.

The letter called attention to the „ruthless political, cultural, religious and economic oppression“ of the Ukrainian minority by the Polish government during the last twenty years.

According to the „Concise Statistical Yearbook of Poland“ published in 1938, the Ukrainian population, based on divisions according to mother tongues, was 3,222,000 in 1931.

„The portion of Poland which is inhabited by Ukrainians is the south-east corner of the country, and Lwow (Lemberg) is regarded by the Ukrainians as their cultural center in Poland. It is this section to which a large portion of the Polish army is attempting to retreat in the face of the German attacks from the west. „After numerous and so famous ‘pacifications,’ and in view of the fact that, despite the efforts of the Ukrainian leaders to bring about happier relations with the Poles,” the letter said, „the latter continued to pursue until the day of the German invasion a policy of extermination of Ukrainian life and denationalization of the Ukrainian people, the 7,000,000 Ukrainians in Poland cannot be expected to have sincere sympathy for that country in its present condition.“

The letter stated that the Ukrainians did not wish to have Poland deprived of its independence, but they believed that the Poland to be set up after any new peace treaty should include only Poles, and not contain large minorities.

„The Ukrainians accused the Soviet Union of being an enemy of human freedom and liberty and of the cause of peace, and stated that the present treaty between Germany and the Soviet Union had unmasked the Russian government.“

„The Ukrainians believe that the present European war will affect the Soviet Union in such a manner that freedom of the many subjugated nationalities of the Union, including Ukrainians, will eventually be effected,” the letter said.

The letter stated further that the cause of the democratic powers, and that they had gone to war because they would not tolerate international lawlessness, the spirit of aggression and the domination by force coupled with the greed of conquest.

The Ukrainians hoped, the letter added, that another Versailles Treaty would not be repeated, and that, unlike the peace that ended the last war, the present war could close with a just treatment of „the cause of nearly 50,000,000 Ukrainians.“

The Ukrainians believe that for practical, political and economic reasons the allied powers will deem it necessary to support re-establishment of an independent Ukrainian state.

(New York Herald Tribune, Sunday, September 17, 1939.)

В Турці.

5 минут по відізді потягу. Бойко: Коли їде потяг до Самбора?

Служба: Завтра рано в 7 годині!

Бойко: Слава Богу, щом сні не спізняв.

на румунську границю ріжними визисками. Між іншим кричали до них „свині!“

Звідки впала їм думка так прозивати поляків? Чи не навчилися вони припадково від самих таки поляків такої поведінки супроти людей іншої народності?

УКРАїнські СТІНКИ КАЛЕНДАРІ

на 1940 РІК

- у гарних кольорах
- Календаріом друковане українською мовою
- Свята означені читким червоним друком

25 центів один 25

5 за \$1.00

Гуртові ціни подаємо на більш замовлення.

Накази треба посилати разом із замовленням.

На С. О. Д. не наслідатися.

- Св. Тереза
- Христос прощється з матір'ю
- Різдво з ангелами
- Пресв. Серце Преч. Діви Марії
- Пресв. Серце Христове
- Христос на Оливній горі
- Преч. Діва Марія з малюм Ісусом
- Ангел Хоронитель
- Св. Йосиф і малюм Ісус
- Св. Родина
- Ісус добрий Пастир
- Слава во вишніх Богу
- ЗА УКРАЇНУ
- Листопадаові дні
- КІВ НАШ
- ДІВЧИНА З УКРАїнським ПРАПОРОМ
- ГЕТЬМАН МАЗЕПА
- СИНІ МОІ ГАЙДАМАКИ
- ЗАПОРОЖЦІ
- ХЛОПЦІ І ДІВЧИНА ПРИ КРИНИЦІ
- ГУЦУЛ НА ПОЛОНИНІ
- МОЛОДА УКРАїнКА
- НАТАЛКА ПОЛТАВКА
- ЛІТО НА ФАРМІ
- ІВАН ФРАНКО
- ХАТА І ГОРОД
- ЖИВНА
- ДУХ СВОБОДИ АМЕРИКИ

Замовлення слати на адресу:

СВОБОДА

81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

700-ЛІТНІЙ ДУБ НА ХОРТИЦІ.

Кореспондент московської „Правди“ пише, що на Хортиці росте найстарший дуб Запорізької Січі. Фахівці запевняють, що дуб має 700 років. Дуб має 6 метрів в обводі, а довжина гілляк доходить до 16 метрів. Історична Хортиця, осідок Запорізької Січі та історичний дуб моглиб оповісти багато річей.

НОВИЙ РЕКОРД.

Відомий німецький автомобіліст Ганс фон Штук побив світовий рекорд швидкості моторових човнів, оскагоючи 87 і пік км. на годину на човні ваги 800 кг.

З УКРАїнського ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

КЛІВЛЕНД, О.

Відкриття Українського Городу.

Минулого місяця ми проголосили, що відкриття українського культурного городу не могло відбутися 3. вересня ц. р. через страйк у „Доблю П. Ей“, і що те відкриття відложено до весни 1940 року.

Отсею дорогою хочемо поділитись радісною вісткою, що бюсти Тараса Шевченка, Володимира Великого й Івана Франка вже поставлені на призначених місцях, на фундаментах, і що цей город небавом буде вже цілковито укінчений. Та мусимо ще передтим зложити місту решту грошей у висоті \$1,000.

Ми вже віднесили до всіх українських організацій стейту Огайо і до всіх бізнесменів з проханням про жертви. Маємо надію, що всі відгукнуться прихильно на наш залик. Український Шадничий Банк у Клівленді вже зложив \$100. Водночас подаємо до відомості всім українцям у Клівленді, Лейквуді й околиці, що торжественне відкриття городу відбудеться 30. травня 1940 року, на „Декорейшен Дей“. На той день запрошуємо всіх та просимо наші товариства здержатись на той день від влаштування інших підприємств. Іде про те, щоб ми в тім відкритті взяли якнайчисельнішу участь та показали американцям про нашу силу і любов до своєї культури та традиції.

Уряд Злучених Українських Організацій в Клівленді, О.: Омар Малицький, предсідник; Іван Тарнавський, заст. предс.; Іван Сподар, секр. рек.; Григорій Степанік, секр. фін.; Дмитро Шмагала, касієр; Теодор Грицей, реф. преси.

БДЖОЛИ ПРЕДСКАЗУЮТЬ ПОГОДУ..

Коли виглядає на соняшній та погідний день, то бджілки з охотою вилітають з вулика й летять далеко від пасіки. А перед слотою чи довгим дощем бджілки не радо вилітають з вулика, а коли й вилітають, то поблизу держаться пасіки. От по цім неоди довідчений пасічник і навчився вгадувати, яка буде погода. Бджілки мабуть уже так збудовані, що дуже вразливі на зміни верем'я. Я що зміни в повітрі вже й наперед появляються, заки ще випогодиться, чи заслотноється, то бджілки знають, як їм застосуватися до погоди, або дощу.

В КОЖНІЙ УКРАїнській ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА“.

Е. Ж.

НЕВІДОМІ НЕДУГИ РОСТИН

Ультрабактерії ростин та боротьба з ними.

— Не мав мене Бог як покарати, та й напустив заразу на мій сад! — чуєте тепер не раз такі слова з уст господині; зо слезами в очах вештається вона біля недужих корчів агресу чи помідорів та пробує різних засобів, щоб знищити тих важких ворогів наших садів.

Шукає їх не тільки вона. Над тим питанням працює у світі безліч учених; вони намагаються передусім знайти тих неласкавих збиточників, щоб знати, з ким мають вести боротьбу.

Ультрапропусні зарази.

Багато недуг ростин викликають такі дрібненькі зарази, про які годі сказати, чи це живий організм — як хроботворчі бактерії, чи це тільки нежива хемічна речовина, отже — ідовита отруя. І коли навіть найдрібнішу бактерію можемо ще відокремити особливими фільтрами, то згадані зарази не дасться виділити навіть через т. зв. ультрафільтри (є це болони, прилаштовані з кольодія й інших матеріалів; ці болони мають такі дрібненькі пори, що через них не перейде ні найменша, через мікроскоп бачена, дрібна порошинка). А всеж через такі ультрафільтри переходять згадані зарази; тому й названо їх ультрапропусні зарази або з латинська „віруси“. Як останні досліди вивили, мають вони багато схожого з білками.

Як жеж переносяться вони на здорову рослину?

Вже давнішими роками знайшов на те відповідь український ботанік Івановський (згодом зросійщений, родом із Харкова); він помітив, що сік, витиснений з тютюну, недужого на т. зв. мозаїкову недугу, є заразливий для здорового тютюну і коли втерти його в здорове листя, тоді він викликає недугу. Заражений сік є дуже небезпечний, бо зарази не тратьть своєї ідовитості навіть і по довшому часі. Виявилось це на одній фармі в Америці, де нагло вибухнула мозаїкова зараза, причому на сусідній плянтації недуга зовсім не появилася!

Що сталося?

Дизне це явище вияснили дуже швидко; виявилось, що робітники з хорої плянтації жувади тютюн, який похолодив з заражених зборів. Зате на другій плянтації зовсім заборонили жувати тютюн. У згаданому випадку — навіть довге сушення і діяння слини в устах людей — не знищили зарази. Пережований тютюн, що його спльовували робітники, переносив недугу й нищив плянтації.

Доволі часто розносять рости́нні зарази комахи; вони то набирають на свої лапки зарази з хорої рости́ни і переносять на здорову. Деколи й у самій землі є вже зарази і вони то заражують рости́ни.

Боротьба з заразами.

У боротьбі з заразами — найважливіша річ викрити рости́нників недуги.

Буває, що деколи й у часі курення переносяться зарази на рости́ни; тоді треба вистерігатися курення в часі праці. Та звичайно переносять такі зарази комахи; треба тоді дуже багато терпеливості, щоб знайти спричинника недуги й знищити його. З хвилиною, коли віднайти його й знищити, недуга вигасає.

Звичайно, коли в годівлі рости́ни побачимо підозрілі одиниці, треба з місяця прозирити їх стан і коли вони недужі, знищити їх. Жертвою зарази падають не лише помідори, картоплі, огірки, але й цвіти.

В останніх часах зачали боротися з тими заразами так, як з бактеріями тифу, дифте-

БЕЗ ОГЛЯДУ НА ЦІНУ

КРАЩОТ ГОРІВКИ

НЕМА В НІЯКІЙ

ФЛЯЩІ

В І Д
1823

рі чи іншої заразливої недуги; а саме впорскують звирітат, у кров заразень рости́н, а одержаною відповідним шляхом сироваткою нищать зарази з додатним успіхом. Поки цей спосіб не вийшов іще поза досвідні стадії, який буде їх практичний вислід, про те переконаємося в найближчій майбутності.

Всеж таки цей спосіб запобіжних впорскуюнь є дуже цікавий і являє собою великий поступ у боротьбі з рости́нними заразами.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ІОНКЕРС, Н. Я. Надзвичайні збори Тов. Подільська Січ, від. 8, відбуваються в п'ятницю, 22. вересня, в годині 7:30 веч.р., в галі Укр. Гор. Клубу, 13 Вашингтон Стр. Бокс-догучних просяться явитися і вирішити свої наміскості, щоб не бути сусупдованим. Н. Чолій, предс.; В. Мандзіл, секр.

WILLIAMSTOWN, N. J. A meeting of branch 107 will be held Sunday, Sept. 24, 1939, at the Basement of St. Peter & Pauls Church in Williamstown, N. J., at 1 P. M. — Joseph Arkatyn, Sec.

ДИВНЕ.

Біля міста Бокенгаген у Німеччині грім убив п'яту особу в тім самім місці. Перший раз у 1896. р. грім убив жінку і чоловіка, в 1913. р. чоловіка; повторились це в 1922. р. Тепер робітник, що заховався в часі бурі під те саме дерево, згинув від грому. Догадуються, що під деревом є джерело, що притягає громи.

ДЛЯ ПІЗНАННЯ ЖИТТЯ РІЖНІХ УКРАїнських ПЛЕМЕН ЧИТАЙТЕ ПОВІСТІ З ІХ ЖИТТЯ

Наприклад для пізнання життя ЛЕМКІВ:

ФРАНІ КОКОВСЬКИЙ

з передмовою Богдана Лепкого

ЗА ЗЕМЛЮ

ЛЕМКІВСЬКА ПОВІСТЬ

Автор цієї повісті служив довгі роки суддею на Лемківщині, а як високо, суддя може пізнати життя народу так, як лише може пізнати уродженець або еваншениця.

Життя лемків у цій повісті знайоме таким, яким воно є. Автор нічого не підкашує їм зогіджує. Він ні навчає, ні моралізує. Як суддя старіється писати по правді: малює велику любов лемка до прагданої землі, його старинні звичаї, що часто зударюються з писаними законами держави. Любо в до землі й прагданою звичаю зударюється це з любовю до іншої людини, і так повстає складна картина життя цього преіканого українського племені, що в своїй маловрожайній землі та серед важких і несприятливих життєвих умови зберігло свою рідну землю, свою старосвітський звичаю, мову і віру.

Відома український письменник Богдан Лепкий у передмові до повісті подає багато неавтомоного про лемків та авторів. Всі розмови в повісті йдуть лемківською мовою, але автор облеклює розуміння цієї мови доданням на кінці книжки словничка лемківських слів.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ.

Замовлення слати до:

„Svoboda“

809 3-6, JERSEY CITY, N. J.

ШКІЛЬНІ КНИЖКИ

КУПІТЬ ІМ ПОТРІБНІ КНИЖКИ

Не досить післати дитину до школи. Треба їй ще дати книжки, без котрих вона не може навчитися читати, а потім книжки, щоб заохотили її читати.

Ось Вам вибір таких книжок для дітей:

- ПЕРША КНИЖЕЧКА (Буквар)** найновіше видання. Львів, 1939. 45 ц.
- ДРУГА КНИЖЕЧКА** (читанки для 2. класу) М. Матвійчука. 50 ц.
- ТРЕТЯ КНИЖЕЧКА** (читанка для 3. класу) М. Матвійчука. 60 ц.
- ЧЕТВЕРТА КНИЖЕЧКА** (читанка для 4. класу) М. Матвійчука. 75 ц.
- ШКІЛЬНИЙ СПІВАНІК** у двох частинах. Зладив Ф. Колесса. 75 ц.
- СПІВАЙМО**, збірничок пісень на два голоси для шкільної молоді. На весняне свято пісні. Зладив Ф. Колесса. 20 ц.
- ЗБІРНИК НАРОДНИХ ПІСЕНЬ**. В укладі на три голоси для ужитку шкільних хорів. Зладив Ф. Колесса. 60 ц.
- СПІВАНІК** для дітей дошкільного та шкільного віку. Зладив Михайло Гайворонський. 30 ц.
- МАЛИЙ БАНДУРИСТ**, збірка пісень для дітей. Підбрав і впорядкував Михайло Таранько. 20 ц.
- ДИТЯЧІ ЗАБАВИ**, збірка і впорядкував Михайло Таранько. Містить гарні забави і пісні для дітей з музикою до пісень. 35 ц.
- СЕРДЕННИЙ ВІНОЧОК**, виванка святочних бажань для українських діточок. Зміст: Бажання на іменини або уродини, на Новий Рік, на Великдень, на Різдво, на Свято Матері. Також деклямації на Свято Матері. 30 ц.
- ПРИГОДІ РОМКА БОМКА**. Я. Вільшенка. Веселі вірші з малюнками для добрих дітей. 30 ц.
- ІСТОРІЯ УКРАЇНИ** для дітей, в 4-ох частинах:
Часть 1. Київське Князівство (вичерпана)
2. Галицько-Волинська Держава
3. Козаччина
4. Україна в неволі.

Друковано гарним читким друком з багатьма ілюстраціями М. Фартуха. Кожна частина 20 ц.

- МАЛА ІСТОРІЯ УКРАЇНИ**, І. Крип'якевича. 15 ц.
- МАЛИЙ КАТЕХИЗМ** християнсько-католицької релігії. Уложив о. Іван Рудович. 35 ц.
- БІБЛІЙНІ ОБРАЗКИ**. Перші початки науки релігії. о. С. Біленький. Ілюстровані. 35 ц.
- ХРИСТІАНСЬКО-КАТОЛИЦЬКА НАУКА ВІРИ** в біблійних оповіданнях для дітей. о. С. Біленький. 50 ц.

ДЛЯ УЧИТЕЛІВ:

- МЕТОДИКА** правописних і словесних вправ з додатками: диктати, зразки говірок і спис-висловів. Практичний підручник для вчителів і кандидатів учительського знання. Зладив д-р Кость Кисілевський. 65 ц.
- МЕТОДИЧНИЙ ПІДРУЧНИК** до навчання перших початків українського письма. Зладив М. Матвійчук. 75 ц.

Замовлення слати:

"СВОБОДА"

P. O. Box 346

Jersey City, N. J.

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ГАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЯ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — ЦЕ СИЛА. ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІШІЙ ШІННИК КНИЖОК.

"СВОБОДА"

81-83 GRAND ST.,

(P. O. Box 346)

JERSEY CITY, N. J.

ВІЙНА, ЯКА НАС ЧЕКАЄ

Живемо на один крок від залежності війни від пори війни; ділять нас від неї тепер роки. У сфері блаженних спо-уже хіба дуже короткі речен-гавів про "давні добрі часи", ці. Проте питання сьогочасної війни і миру відбігає далеко від того, що досі входило в розуміння війни. Минули вже безповоротні ті часи, коли війна була довгим поєдинком сил і матеріальних засобів на позиційному фронті.

Війна, що її ведемо в часах після великої світової війни, здебільша буває властиво т. зв. війнами без війни. Це територіальні деремогі без битв, підбої без крові, війни для здобуття простору й землі. Війни, що, за влучним ви-словом цані Табуї, є властиво політично-милітарними шац-тажами, в яких головну ролю грає психологічний чинник, вмля пропаганда словом і ді-лом. Отже застрашується слабшого противника прима-рою жахливої, небувалої досі війни, якої вислід, мовляв, згори пересуджений, демо-страційно заряджується вели-ку мобілізацію, дивізії в бо-йовій дефіляді машинують до кордонів, літаки відбувають перелети над кордоном, а кордон аж кипить і кипить від кривавих інцидентів. Відомо, що тільки такою пропага-дою Німеччина здобула Ав-стрію, Судети, Чехію, Клайпе-ду... Але не Німеччина винай-шла такий спосіб війни. Ще передтим послужилася ним Я-лонія, завойовуючи без нія-кого опору Манджурію.

Відомий філософ і су-спільний теоретик Бертран Росел приймає, що в теперіш-ніх часах справжньої війни не буде, будуть тільки "війни без війни", і це буде так до-го в Європі, доки не скомасу-ються й не заокругляться льоки великодержав. Шойдо-цькі льоки виступлять одини проти одного не з воєнно-ю "дефілядою", а з справж-ньою війною.

Проте досвід війни в Еті-опії, а ще більше в Іспанії й Китаю, показав, що завжди наглий вибух війни без вико-відження проходить так "мир-но". До того ж і тактика і стратегія і самі операційні дії в цих війнах відбивають ціл-ком нові засоби сьогодин-нього воєнного мистецтва, що далеко ріжняться від засо-бів останньої світової війни.

Правда, повзи, літаки й га-зи були вже відомі й у світо-вій війні, але їх випробувано шойно пізніше. Повзи, цей відроджений панцир серед-вічних лицарів, стає найкра-щим засобом не тільки для ломання опору ворога, але й для унеможливлення відбо-дувати оборону. Повна мото-ризація військових відділів, головню артилерії, скасувала

Сьогодні нема вже "кри-тичного" дна і "відпружую-чої" політичної ситуації, зми-ми, війна узалежнена від куди важніших чинників, ніж до-года, чи пора року.

У змаганні до рівноваги між засобами боротьби і за-собами оборони, удоскона-лення повзів щодо їхньої ско-рості і відповідності проти скорострлів, а то й гармат пі-ццо дуже далеко, подібно як удосконалення протилетун-ської артилерії проти наступу бомбометів. Сьогочасна вій-на, це передусім війна найно-вочаснішими технічними засо-бами, при чому в засобах обо-роти, як і в засобах оборо-ни людський мозок не спи-няється ні на хвилину у своїй вигадливості. Як показалося з останніх льокальних війн, фронтова боротьба стала ціл-ком змеханізована. Військо-вий наступ відбувається менш-більш у такому поряд-ку: спершу йдуть повзи, за ними змоторизовані відділи саперів, описла піхота на мо-тошійках, далі панцирні вози з технічним матеріалом, за ни-ми змоторизована піхота, за нею змоторизована артилерія і врешті відділи сполуки, са-нитарні, мостовий табір, по-стачання, моторогонні мате-ріали, амуніція і т. д.

Одначе така позиційна вій-на, це тільки дрібна частина сьогочасної війни. Куди важ-нішу роллю грає в ній повітря-на фльота, що дає змогу пере-нести боротьбу через фронто-ву лінію на відкритий простір і до нутра краю противника. Найбільш віддалені від фрон-ту містечка й села наражені на налеті ворожих літаків з бомбами, або з легкопадними десантами і наїзди загонів повзів, або панцирних авт, що всякими засобами — від бомбардування людських ос-ель почавши, а на ширенці паніки і знеохоті серед ци-вільного населення скінчив-ши, причиняються до капіту-ляції противника.

Оборонні лінії, в роді дині Мажіно, чи лінії Зігфріда, що мали стримувати наступ змо-торизованих військ; повітряні операційні бази з своїми лі-ніями сил і точками опори, що разом мали загрожувати безпосередній акції і паралі-жувати кожну спробу нару-шити її сферу впливів — це основні засоби військової ак-тивної оборони.

Та в новочасній війні куди більше значіння має пасивна оборона цілого населення. Протилетунська оборона міст

ПРОЩАННЯ РЕЗЕРВІСТА.

Французи, що живуть в Англії, дістали завізвання зголоситися до своїх полків через французьку амба-сату в Лондоні, звідки їх мають переслати через Канал до Франції. Світлина представляє сцену прощання ре-зервіста з родиною під французькою амбасатою в Лондоні.

зо скороніщами, повітряними запарами, газовими масками, достосовує останніми часами до своїх вимог навіть урбані-стику, збільшаючи незабудо-тані простори в місті, чи ви-тичуючи нові вулиці згідно з напрямом вітру.

Новочасна тотальна війна цілком затерла ріжницю між військом і цивільним населе-нням, між фронтом і запіллям. А разом із тим така війна, підпорядкована звичайним ім-періалістичним цілям, ставить під знаком запиту не тільки майбутність багатьох держав, що неспроможні боронитися перед захланністю сильніших сусідів, але взагалі майбут-ність людської культури.

ХРЕСТ І. ВІКУ ПО ХРИСТІ ПІД ЛЯВОЮ ВЕЗУВІЯ.

Італійська преса лише, що перед 18 місяцями археоло-ги віднайшли підчас розкопів у Геркуланумі християнський хрест. Отже в лютому 1938 р. археологи віднайшли відти-ски доволі великого (60х45 см.) нерівнораменного латин-ського хреста на стіні малої кімнати одного з найгарніших будинків т. зв. дому двохсот-ліття, в якому мешкали багаті патриції і вели вибагливе життя. В 79 р. по Христі страшний вибух Везувія зни-щив міста Помпеї і Геркулан-ум і тепер згід намулу лави

та болота цих міст добувають археологи ріжні пам'ятки. Від-найдений хрест показує, що в Геркуланумі і Помпеях віра Христова вже запустила силь-не коріння. Знахідка хреста має велике значіння теж для християнської археології, бо дотепер міркували, що хрест ввели до іконографії та літур-гії в IV. в.

35,000 ІНСТИТУТІВ КРАСИ.

Одною з найважливіших дія-нок американської торгівлі і промислу є інститути краси. В 1900 р. було у Злучених Державах 262 інститути. Тепер їх число зросло до 35,000, а о-бороти до 210 мільонів дола-рів. Кожний мешканець Злу-чених Держав видає пересіч-но по 2 долари річно на інсти-туту краси. Спершу до згада-них інститутів ходили лише жінки. Тепер майже половину клієнтів згаданих інститутів творять чоловіки.

450 ЦИГАНІВ У КОНЦЕН-ТРАЦІЙНОМУ ТАБОРІ.

Німецька поліція у Сх. Мар-хії арештувала й примістила в окремому концентраційному таборі 450 циганів. Це має зв'язок із акцією очищення Сх. Мархії від циганської язви.

ФАРМИ НА ПРОДАЖ
18-АКРОВА ФАРМА. 750 курей, 2 жорони, трактор, дім на 9 козпів, ціна \$4,700.
Пишіть по нову листу рішфор-них фарм:
MICHAEL GELLNER,
RINGOES, N. J.

ДІСТАНУТЬ ЗАНЯТТЯ

Повзують ГОСПОДИНІ, жінки в середніх літах, до дому усього-ваних поків. Зголоситися особисто або листовно до господаря: 219-21 Я. М.
354 Carlton Avenue, Brooklyn, N. Y.

ЗАНЕДБАНИ ХРОМІЧНІ НЕДУГИ

доводять до безпотрібного терпіння. Аналіза крові, луги "Екс", аналіза сечі, медична екзамінація ПО НИЗЬКІЙ ЦІНІ зазначають удачу діагнозу. Ревматичні стани, "Гей фівер", астма, клопоті відкодової кишки, піхура, запоз і нирок лікується модерними способами. ПОРАДА ЛАРОМ.
DR. DE RUHA
128 East 86th St., New York City.
Кожного дня від 10—2 год.
І від 4—9. У неділі від 10—2.
Особня ждальня для жінок.

Д-Р ЮРІЙ АНДРЕЙКО

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР, ХІРУРГ І АКУШЕР
321 E. 18th STREET,
between 1st and 2nd Avenues,
NEW YORK, N. Y.
Tel. GRAMERCY 5-2410.
Урядові години: рано від 10 до 12. Вечір від 6 до 8, а в неділі рано від 10 до 12.

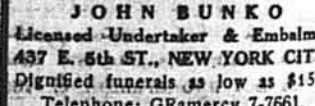

МИРОН ЛИТВИН

УКРАЇНСЬКИЙ ПОТРЕБНИК
Без ріжниць, як далеко поз-Нюарком. Вразі потреби теле-фокуйте до нас. Обслу-га ми-ра і чесна. — Офіс:
383 MORRIS AVENUE,
cor. Springfield Ave.
NEWARK, N. J.
Phone: LUZZ 3-5347

ІВАН БУНЬКО

УКРАЇНСЬКИЙ ПОТРЕБНИК
заряджує потребами по ціні так милькій, як \$150. Обслу-га найкраща.

JOHN BUNCO
Licensed Undertaker & Embalmer
437 E. 5th ST., NEW YORK CITY.
Dignified funerals as low as \$150.
Telephone: GRAMERCY 7-7661.

ПЕТРО ЯРЕМА

УКРАЇНСЬКИЙ ПОТРЕБНИК
ЗАНІМАЄСЬ ПОХОРОНАМИ В БРОНКС, BROOKLYN, NEW YORK І ОКОЛИЦЯХ
129 E. 7th STREET,
NEW YORK, N. Y.
Tel: Orchard 4-2568
BRANCH OFFICE & CHAPEL:
797 PROSPECT AVENUE,
(cor. E. 185 St.), BRONX, N. Y.
Tel. Melrose 5-5577

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХА-ТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС "СВОБОДА".

ТАРЗАН І СЛОНОЛЮДИ

(85)

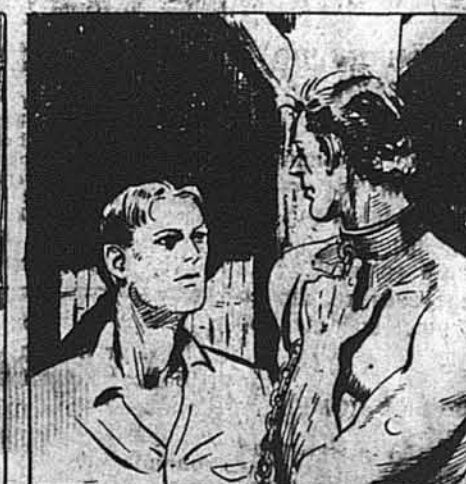
Тарзан стояв закутий у гру-бий ланцюх і долонею при-тискав своє чоло. Йому дуже боліла голова від тої отрути, яку королева Менюфра вселяла підступно застрикнути в овочі. Він трохи докоряв собі, що так легко дався здурити Ме-нюфрі й без застанови їв за-троєні овочі й іншим позволив їсти.

Та тепер не був час на до-кори. Він дивувався, що ста-лося з його приятелями — Вудом та Гонфалейо. Невже вони цілі, чи може отруя мала на них сильніший вплив, ніж на нього? Та в тій же хвили-ні двері від його тюрми від-крились і в них показався Вуд, а за ним сторож. Сторож втру-тив Вуда до середини.

Побачивши Тарзана, Вуд скоро побіг до нього. Впев-нившись, що Тарзан жив, по-чав йому розказувати про свою долю, а головню про до-лю Гонфалі. "Пі та чортія Ме-нюфра знов запроторила у тюрму і її там чекає певна смерть". Благальними очима він дивився на Тарзана, чи той не знайде якої на це ради.

Але що міг допомгти пан нестрів у таких тяжких поло-женні? Інстинктивно він сягнув рукою до шиї, на якій був ши-рокий сталеий ковнір. "Що я можу на це poradити", зава-жив на це смутно Тарзан. "Чо-му вони тебе закували, а ме-не ні?" — запитав Вуд. "Мож-ливо вони мають до того спе-ціальну причину", відповів той,